

Krožnik te jedi stane torej 98 par. Ta jedilnik bo v šolskih kuhinjah izjemoma morda v začetku novembra na vrsti, če bi dobili kje prav poceni ali celo zastojne buče na razpolago. Ta jed je zelo okusna in tečna, ker dodamo fižol. Lahko jo pa seveda napravimo še bolj okusno, če dodamo nasekljan peteršilj, nstrgana jabolka, smetano ali paradižnike.

Priprava: Buče olupimo, nstrgamo na rezance in pristavimo z malo vode in kumine v velikem loncu. Pustimo jih vreti do mehkega. Krompir olupimo in narežemo na krljce ter skuhamo posebej, nato mu dodamo timijan, lovor in česen. Tudi fižol skuhamo posebej. Ko je vse mehko, zmešamo v velikem loncu. Razbelimo mast, damo v njo eno drobno narazano čebulo, pustimo zarumeneti, potresemo z moko in napravimo prav svetlo prežganje, ki ga dodamo ostalemu. Končno

še kisamo, dodamo sol, papriko in poper in dolijemo potrebno vodo.

S tem je končana vrsta teh jedilnikov, ki so vsi preizkušeni. Vsi so namenjeni za množinsko kuhanje, predvsem za šolske kuhinje, in so sestavljeni tako, da ne stane kosilo povprečno več kakor din 1,10 (po mariborskih cenah na drobno v začetku oktobra leta 1940.). Ker so namenjeni predvsem za šolske kuhinje, ki obratujejo večinoma od novembra do aprila, torej v času, ko ni sveže površnine na razpolago oziroma je predraga, upoštevajo samo ona živila, ki jih je v tem času zlahka dobiti. Kljub temu pa niso enolični in nudijo dovolj izbire. Vsi so sestavljeni tako, da so tečni in okusni, in če se kuha točno po navodilu, se jih lotijo otroci res z veseljem in slastjo, da jih je veselje gledati.

Stanarina in drvarina

Z zakonom o ljudskih šolah je določeno, da pripada učiteljstvu naturalno stanovanje oziroma stanarina. Zakonodavec je določil, da so naturalna stanovanja obvezna za deželno in sicer jih mora biti v roku 6 let (do 5. decembra 1935.) toliko, kolikor je oddelkov na šoli. Ta določba je velike važnosti za vasi, kjer je učiteljstvu težko ali celo nemogoče najti primerno stanovanje. Na žalost se še do danes ni uredilo vprašanje naturalnih stanovanj, ker jih krajevni šolski odbori niso dozdali. Na deželi še vedno manjkajo naturalna stanovanja in mora učiteljstvo mnogokrat stanovati v neudobnih, vlažnih in nehygieničnih stanovanjih v kmečkih hišah. Nihče ne omalovažuje kmečkih hiš, toda dejstvo je, da ne ustrezajo današnjim higijenskim zahtevam. Edino primerne so na vasi hiše trgovcev, gostilničarjev in boljših obrtnikov in kmetov, v mnogih vseh pa tudi teh ni. V vasi, v kateri sem pred leti služboval, ni bilo niti trgovca niti gostilničarja ali obrtnika in vseh 11 hiš ni premoglo prostora, kjer bi mogel učiteljskim razmeram primerno stanovati. Zato je umestno, da skrbí prosvetna oblast, da se na vseh sezida zadostno število učiteljskih stanovanj. Z novo uredbo je sedaj urejeno vprašanje velikosti stanovanj. Osnovno stanovanjsko načelo pa mora biti, da bodi vsak stanovalec v svojem — četudi malem — stanovanju sam, neodvisen in nemoten. Od tod ljudska želja po lastni hiši, kjer »lahko delaš, kar hočeš«.

Za mesta in večje kraje določa zakon stanarina namesto naturalnih stanovanj. Ta določitev je razumljiva, ker je v večjih krajih lažje dobiti stanovanje kakor na vasi. Često nastanejo tudi tukaj težkoče, ki jih je pa vendarle lažje prebroditi kakor na deželi. Zakon določa sledeči pavšal za stanovanje: na vasi din 150.—, v trgih in mestih din 200.—, v banovinskih mestih din 300.—. To stanarino prejema učiteljstvo ne glede na zakonsko stanje (samci in poročeni). Za stanovanjske razmere samskega učiteljskega pavšal zadostuje, v nobenem primeru pa ne za poročeno učiteljstvo. Nihče ne more zanikati, da mora (ne more!) imeti poročen učitelj večje stanovanje. Imeti mora vsaj 3 prostore (2 sobi, kuhinjo in pritlikline). S pripadajočo stanarino je mogoče nabaviti 1 stanovanjski prostor. To se pravi, da bi moralo dobiti poročeno učiteljstvo večjo, stanovanjskim potrebam ustrežajočo stanarino. Poročeno učiteljstvo bi moralo prejemati za svoje razmere sledečo stanarino: na vasi din 300.—, v trgih

in manjših mestih din 400.—, v večjih mestih din 600.— do din 800.—. Ta stanarina bi bila primerna. Zakonodavec bi vendarle moral napraviti razliko med stanarino, ker je jasno kot beli dan, da potrebuje poročen učitelj večje stanovanje, za katero mora tudi več plačati.

Dotakniti se moram še vprašanja drvarine. Učiteljstvo je prejelo prej drva v naturi in sicer samsko 4,5 m³ in poročeno 9 m³. Krajevni šolski odbori so dajali zadnja leta polovično količino, t. j. 2,75 oz. 4,5 m³. Ko je prevzela šolski proračun banovina, je izpremenila drvarino v pavšal, ki znaša za samsko učiteljstvo din 300.— in za poročeno din 600.— letno. V začetku je banovina plačevala ta pavšal četrtletno, sedaj pa ga plačuje mesečno. Mesečna doklada znaša za samsce 25 in za poročene 50 dinarjev.

Ta pavšal nikakor ni pravičen. Prvič moram poudariti, da so cene drv zelo različne: v enem kraju so drva cenejša, v drugem dražja. Tako so stala do lanskega leta v gozdnih predelih 50—60 din, drugje pa 70—90 dinarjev za kubični meter. Drugič je ostal pavšal neizpremenjen, dočim so se cene za drva zvišale za 50—100 %. Na Dolenjskem so stala lani bukova drva la 50—60 din, letos jih ni dobiti pod 120 din (100 %). Lansko leto si je lahko nabavil učitelj v gozdnih pokrajinah za svoj pavšal 5—6 m³ oz. 10—12 m³, letos pa samo 2,5—2,7 oz. 5—5,5 m³. Prekalkuliramo, koliko stane kurjava za samsko oziroma poročeno učiteljstvo v današnjih razmerah. Samci, ki kurijo samo 1 prostor, rabijo mesečno povprečno 1/2 m³ = 6 m³ letno. (Ta račun velja povprečno, ker v resnici se kuri v stanovanjskih prostorih samo v zimskih mesecih, ki jih pa zaradi računa ni tako lahko opredeliti. Povprečno se rabi za 1 prostor 5 do 6 m³.) Pavšal bi torej moral znašati šestkrat 115 din = 690 din letno ali 57 din mesečno. Poročeno učiteljstvo rabi za ogrev enega stanovanjskega prostora isto kakor samsko učiteljstvo, t. j. 6 m³. Za kurjenje v kuhinji se računa povprečno mesečno 1/4 m³, t. j. 9 m³ letno. Skupaj torej 14 m³. Pavšal bi torej moral znašati 14 x 115 din = 1610 din letno, ali 133 din mesečno. Dejanske razmere bi torej zahtevale, da bi se zvišal pavšal za samsko učiteljstvo na ca 50 din in za poročeno na 130 din mesečno.

Umestno bi bilo, da bi se te naše upravičene zahteve vzele v pretres in bi se nam do delili današnjim zahtevam ustrežajoča stanarina in drvarina.

Potreba racioniranja prodaje življenskih potrebščin

Vsem so nam še v spominu ogromne količine vseh življenskih potrebščin, ki so bile na razpolago pred pričetkom vojne, t. j. pred 1. septembrom 1939. Še v lanskih zimskih mesecih ni bilo čutiti na trgu pomanjkanja blaga. V mescu juliju letošnjega leta pa je pričelo blago pohajati. Najprej je zmanjkala moka in to v času, ko je končala žetev in je prišla na trg nova pšenica. Proti pričakovanju pa ni bilo dobiti ne pšenice in ne moke. Pričela se je prava borba za moko in kruh. Pomanjkanju moke je sledilo pomanjkanje olja in sladkorja. Ljudje so hodili dan za dnem z majhnimi steklenicami od trgovine do trgovine, kjer se deli olje kakor zdravila v lekarnah — malo in drago. Zadnje mesce pa ga sploh ni bilo dobiti niti kapljice. Nič bolje ni bilo s sladkorjem, ki so ga trgovci prav tako dajali samo po četrt kilograma, nazadnje pa je sploh izginil. Isto se je dogajalo pri drugih potrebščinah: masti, volni, rižu, drsu.

Vzroki za te abnormalne pojave so materialne in psihološke narave. Res je, da je bila kmetijska kakor industrijska produkcija manjša; prva zaradi pomanjkanja delovnih moči, druga pa je bila ovirana zaradi dobave surovin. Vendar se produkcija ni zmanjšala v toliki meri, da bi upravičeno ne bilo nobenega blaga. N. pr. pridelek pšenice znaša v letošnjem letu 15.545.657 q, dočim je znašal lanski pridelek 23.488.356 q in je torej za 33 odstotkov manjši. Ako računamo, da porabi 1 prebivalec povprečno 175 kg pšenice ali 142 kilogramov moke letno, tedaj bi se smela potrošnja zmanjšati za 42 kg letno ali 3,5 kg mesečno. O kakem pomanjkanju pa bi ne smelo biti govora. Isto je s produkcijo olja in sladkorja. Normalno potrebuje naša država 16 milijonov ton olja letno. Domača produkcija bo znašala po približnih cenitvah 12 milij. ton, iz Bolgarije pa bo Prizad uvozil 5 milij. ton, t. j. 17 milij. ton, kar bo zadostovalo za normalno potrošnjo. Sladkorna produkcija bo zadostovala za pokritje potrošnje. Tudi pridelek masti ne bo manjši, ker je letos izredno dobro obrodila koruza, ki je najvažnejša hrana špeharjev.

Kar se tiče materialne strani se ni bati pomanjkanja. Razloge pomanjkanja moramo iskati drugje. Ti so psihološke narave. Iskati jih moramo na strani producentov in konsumentov. Znani so primeri, da so imeli producenti polne zaloge, a blaga niso hoteli prodajati — iz špekulacije. Mnogi so na ta način dobro zaslužili. Sami izračunajte, koliko znes dobiček špekulanta, ki je imel v skladišču več vagonov moke in se je cena med časom dvignila za 1 ali celo več dinarjev pri kilogramu. Zadnji čas je posegla vmes oblast in strogo kaznovala take špekulante, ki so prikrivali zaloge zaradi dobička. Banovina Hrvatska jih pošilja v Dolnji Lapac, naša pa v Koprivnik pri Kočevju in Stari trg ob Kolpi. Nikakor pa ne smemo metati vse trgovce v en koš, saj je med njimi večina poštenih. Nihče ne more zahtevati, da bi trgovci ne smeli imeti pri blagu običajnega dobička, obsojanja vredni so le tisti, ki jim ni mar ljudska potreba in beda in ki jim je tuje vsako poštenje in socialni čut ter poznajo edino le — svoj dobiček. Take, na račun obubožanega ljudstva obogatele špekulante, bi morala oblast eksemplarično kaznovati, v hujših primerih z robijo in zaplenjenjem premoženja. Ali ni vnebovpijoči greh, ko čaka verižnik pri polnih zalozah na višje cene, medtem ko otroci delavskih in siromašnejših slojev gladujejo in zmrzujejo. Ta naša kruha potrebna mladina nam mora biti vedno pred očmi, ko presojamo take proti družbi zagrešene zločine.

Drugi nič manjši razlog pomanjkanja življenskih potrebščin je »strah pred pomanjkanjem«. Ljudstvo je do najvišje mere živo napeto. To so izrabili špekulanti in vojni dobičkarji, ki so »razglasil«, da bo zmanjkalo ta in ta predmet — in ljudje so se zanj dobesedno trkali, kot bi bil zastoj. Ni čudno, da je blaga zmanjkalo. Ljudje so kupovali preko mere in se zalagali. Dobro in koristno je, če si ljudje oskrbijo zaloge; škodljivo je le, da si jih lahko napravijo samo eni, drugi pa si jih ne morejo, ker nimajo sredstev. Eni so si napravili toliko zalog, da za druge ni preostalo nič več. Zaloge so si napravili samo

premožnejši sloji, ker je za to potreben — denar. Delavci, nameščenci in manjši obrtniki ter viničarji si niso mogli oskrbeti zalog, ker jim prejemki zadostujejo komaj za sproti in »živijo iz rok v usta«. Tako je kopičenje živil imelo dve slabi posledici: prvič je prekomerno povpraševanje nesorazmerno dvignilo cene; drugič je prekomerno kupovanje bogatejših slojev izpraznilo zaloge, da niso mogli dobiti revnejši sloji za visoke cene najvažnejših življenskih potrebščin niti za dnevno preživiljanje. To dejstvo dovolj jasno govori, da bo treba nekaj ukreniti, hitro in energično, da se reši naše abnormalno gospodarstvo. V prvi vrsti pride v poštev racioniranje življenskih potrebščin. Ban naše banovine g. dr. Natlačen je izdal 8. oktobra tozadevni razpis vsem sreskim načelstvom, ki glasi: »Da bi se kupovanje življenskih potrebščin normaliziralo in da se ne bi nekateri na škodo splošnosti zalagali čez svojo redno potrošnjo ter s tem odtegovali blago potrebam splošnega konsuma, odrejam: 1. Producenti in trgovci morajo svojim strankam racionirati prodajo blaga v količinah, kot to ustreza njih dosedanjim potrebam, ki so jo krili pri tistem procentu ali trgovcu. 2. Konsumentom, ki niso stalni odjemalci, se prodaja blaga tudi racionira in sicer primerno količinam, s katerimi razpolaga producent ali trgovec, upoštevajoč pri tem dobo, v kateri bo mogel nabaviti novo blago. 3. To racioniranje se nanaša na vse predmete, ki spadajo ali bodo spadali pod kontrolo cen. 4. Trgovci ne smejo razširjati med nakupovalci vesti, da bo nekega blaga zmanjkalo ali da se bo podražilo, in s tem navajati na prekomeren nakup.«

Ako se bodo vsi producenti oz. trgovci pošteno in objektivno držali gomnjih navodil, bo v trgovini kmalu nastal red. Ta ukrep nam zopet zgovorno priča, da bi morala oblast slično naredbo izdati takoj, ko so se v gospodarstvu pojavile prve motnje, najbolje takoj v začetku vojne. Ni bil umesten nasvet, da naj si ljudje delajo zaloge, ker je bilo pričakovati, da bo sledil prekomeren nakup in z njim podražitev in pomanjkanje blaga. In res je šlo to pot. Ne verujem niti v učinkovitost slednje naredbe, ker jo bodo trgovci mogli izrabljati. Prijateljskim strankam bodo lahko vedno dali več, češ toliko so jemali prej. V mestu si pa zopet pomagajo s tem, da

Narod ima siguren občutek za vse ono, kar je zdravično. Ni le slučajno, da se ravno pri nas popije toliko bele kave. Naše gospodinjje jo vedó mojstrsko pripraviti. Naravno, s »Kolinsko« to vedno dobro uspe.

hodijo ljudje od trgovine do trgovine in kupujejo vsako količino, ki jo dobijo. Rečezi si seveda tega ne morejo privoščiti. Edino učinkovito in pravično bi bilo racioniranje življenskih potrebščin in izdaja istih na karte; n. pr. mast, olje, moka, sladkor, meso, milo itd. Na ta način bi odpadlo vsako kopičenje življenskih potrebščin in porazdelitev bi bila enakomerna. Samo s tem ukrepom, če ne bo prišel prepozno, bo uveden red v gospodarstvu.

Upamo in želimo, da bo oblast v polni meri zaščitila šibkejši sloj prebivalstva ter mu omogočila dostojno življenje. S tem si bo pridobila zaupanje ljudstva.

UČITELJSKI POKRET

Veljavnost statističnih izsledkov

Mnogokje in ne samo med učiteljstvom se tretirajo izsledki, ki jih kažejo razprave iz področja sociologije, biologije, ekonomije itd. in ki so obdelane z različnimi statističnimi merili, z omalovaževanjem in predpostavljanjem lastnih, popolnoma intuitivno pridobljenih dejstev na ta, številčno dokazana in izkustveno pridobljena. — To nas ne sme čuditi, če manj smemo pri tem sami na isti način ocenjevati bodisi svoja ali druga raziskavanja, ker s tem že vnaprej pokažemo popolno neznanje in tudi hoteno zapiranje oči pred vsemi spoznanji statistične teorije kakor tudi prakse. V zadnjih desetletjih je statistika napravila naravnost zmagoslaven pohod v vseh področjih človeškega ustvarjanja in, če bi si sedaj kdo usodil in ji jemal mesto med vedami kakor tudi pridobljeni položaj v vsakdanjem življenju, bi bil le podoben človeku, ki še vedno misli, da povzamemo primer iz današnjega sveta, napadati z golimi meči množice tankov in aeroplanov. Tako nesodobno bi se izobličilo njegovo gledanje sveta in prav tako zastarel bi bil on sam.

Seveda ni statistika tako enostavna veda, kakor nam je lahko čitati po naših slovarjih tujk, kjer je zapisano, da je to veda, ki skuša s številkami izraziti razne pojave. Tak način gledanja seveda vara marsikoga, naj bo čitalca ali avtorja, in je s tem že podan tudi oni lahkotni prezir nad številčnimi podatki, ki ga marsikdaj izraža povprečen čitatelj nad statističnim delom. Kajti, če so že vnaprej izpodkopani temelji resnemu delu, tedaj tudi delo samo ne more obveljati. To še posebno obvelja v statističnih razpravah.

Poleg tega je važen temelj v statističnih obdelavah material sam, na podlagi katerega se gradi celotno delo. Pravi in resnični podatki nam šele pokažejo ob poznejši obdelavi točno in resnično sliko. Nam ni potrebno, da bi take podatke namerno izpremenjene pridobili, ker naše delo ne služi morebiti kakim vnaprejšnjim namenom in plačanim miselnim konstrukcijam, temveč ima namen, končno dobiti resnično sliko onega življenja naše mladine, ki bi morala biti že zdavnaj po za to poklicanih preiskana in tudi javnosti nepristransko prikazana. Ker ob nepristranskem prikazovanju je možno, ponavljam, edino možno, najti tudi sredstva, ki bi neprimlike lahko odstranila.

Večkrat se prigovarja statističnim izsledkom, češ da so zbrani in izdelani na podlagi maloštevilnega materiala in da zaradi tega ne morejo biti točni niti se ne smejo posplošiti. Vendar tako gledanje temelji le na pomanjkljivem spoznavanju osnov statistike same. Vsakdanji razum nam pove, da je nemogoče zajeti celotni kolektiv, n. pr. ves narod, skupino, sloj itd., in da to tudi ni potrebno. Glavni razlog takim prigovorom pa je še, da večina ne pozna verjetnostnega računa te važne posebne discipline v splošni matematiki in obenem bistva matematične statistike. Marsikdo bo pa pri tem zaključeval, če je statistika samo verjetnost, potem je njena dokazljivost še manj točna in zanesljiva in so njeni izsledki zelo problematični. Toda temu ni tako in znak je, da se tu zamenjujejo dva pojma verjetnosti: matematične verjetnosti in one vsakdanje, iz običajnega življenja brez pregleda celotne skupnosti vzete, recimo vulgarne verjetnosti. Matematična ver-

jetnost temelji na zakonu velikih števil, ki so ga temeljito obdelali veliki matematiki kot Poisson, Laplace, Gauss in dokazali, da se pri velikem številu nekih pojavov srednji ali povprečni največkrat ponavljajo, a ekstremni v obeh smereh najmanj. Ta zakon velikih števil velja tudi v statistiki in posebej še v variacijskem računu, ki se zaenkrat največ v naših razpravah uporablja. Če sedaj pri svojih raziskovanjih opiramo svoje izsledke na številčna dognanja iz kolektivov, ki so obdelani s statističnimi metodami in obenem še reprezentativni izseki iz celotne družbe, potem nam ne karaktririzirajo le kolektiva, iz katerega so izračunani, temveč se lahko posplošijo z vsemi dodanimi mejami za verjetnost nastopanja na celotno družbo.

Predpogoj čitalcev statističnih razprav je, da se sami najprej poglobe v statistično teorijo, da spoznajo temelje, na katerih je zgrajena vsa solidna statistična stavba, in šele nato bodo znali ceniti vrednost takih del. V nasprotnem primeru bodo enaki ljudem, ki nihajo med dvema skrajno nasprotnima mnenjem o statistiki in sicer med apriorno odklonilnim: vsaka statistika je laž, in apriorno pritrdilnim: vsaka številka je statistika. Da tako gledanje ne more voditi k pravilni oceni nekega dela, še manj pa k delu samemu, je vsem razumljivo. Debevec Boris.

Učiteljski pravnik

—Š— »Napredovanje«. Z. A. iz Gg. — Dekreti za napredovanja so že dospeli, a jih je toliko, da je bilo tehnično nemogoče izvršiti predpise tako, da bi dobili vsi izplačane poviške s plačo za december. Oni, ki ne dobe v decembru poviškov, jih prejmejo gotovo s plačo za januar 1941.

Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič

—pev Prošnja. Članstvo Učiteljskega pevskega zbora, ki je prejelo zadnjo okrožnico, prosimo, da nam takoj pošlje prijave za pevske tečaj o božiču. — Tajnik.

Šolski radio

—r Torek, 26. novembra 1940., ob 14.15. Ko listje odpada. Kramljanje učitelja Miroslava Zora o vlogi drevesnih listov in o njihovem jesenskem odpadanju. Ta nad vse važen vsakoletni dogodek v življenju drevesa je skrbno pripravljen in tako čudovito organiziran, da se ne more bolje misliti. Vloga listov sploh je v življenju drevesa velevažna in priča, kako smotno in ekonomično je priroda urejena.

—r Petek, 29. novembra 1940., ob 11. uri: »Naš narodni praznik«. Razgovor dveh učencev bežigradske poskusne šole v Ljubljani. V tem pogovoru bo pojasnjena predzgodovina našega zedinjenaj in dogodki okoli tega velikega dneva.

—r V kmetijskem radiu bo v nedeljo, 24. novembra, ob 17. uri predaval g. Josip Priol: Ali se škropljenje sadnega drevoja iz-